

Effects of Income and Rural Area on Education¹

Mehmet Şengür

msengur@ogu.edu.tr

Eskişehir Osmangazi University

orcid.org/ 0000-0002-2173-9977

Corresponding Author

Sedef Şengür

ssengurr@gmail.com

Eskişehir Osmangazi University
Institute of Educational Sciences

orcid.org/ 0000-0001-5216-7572

JEL Code: A2, I24, E00

Received: 10.02.2020

Revised: 10.02.2020

Accepted: 27.02.2020

Available Online: 20.03.2020

To cite this document

Sengur M. & Sengur S. (2020).
Effects of Income and Rural Area
on Education. *Equinox, Journal
of Economics, Business &
Political Studies*, 7 (1), 10-24

Abstract

The geographical areas where the population density is low and the production based on agriculture and animal farming rather than industrial type production is considered as a rural area. More specifically, in this study, we have defined areas with less than 2500 inhabitants as rural areas. The share in the total population of the rural population in the world and Turkey decreased over time. In the first period of the Republic of Turkey, 75% of the population live in the rural areas, the proportion of people living in rural areas has decreased to 7.7% in 2017. The population migrated from rural to urban areas was also the main reason for the acceleration of urbanization. In this study, using data on education in Turkey and the world, its impact on rural areas were comparatively investigated. Besides, variables affecting the education level were analyzed by logistic regression model. The preliminary results show that the increase in income causes urbanization. Gender is one of the determinants of the level of education.

Keywords: Income, Education, Rural Areas

Gelir ve Kırsal Alanın Eğitim Üzerindeki Etkileri

Öz

Nüfus yoğunluğunu düşük olduğu, sanayi tipi üretimden çok tarım ve hayvancılığa dayanan üretimin söz konusu olduğu coğrafi bölgeler kırsal alan olarak nitelendirilmektedir. Niceliksel olarak genellikle nüfusu 2500'den az olan yerler kırsal alan olarak tanımlanmaktadır. Dünyada ve Türkiye'de kırsal nüfusun toplam nüfus içerisindeki payı zamanla azalmıştır. Türkiye'de cumhuriyetin ilk yıllarında nüfusun %75'i kırsal alanlarda yaşarken, 2017 yılında belde ve köylerde yaşayanların oranı %7,7'ye kadar düşmüştür. Kırsal alanlardan kentlere kayan nüfus aynı zamanda kentleşmenin de hızlanmasının temel nedeni olmuştur. Bu çalışmada Türkiye'deki ve dünyadaki kırsal alandaki eğitim faaliyetleri verileri karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Ayrıca eğitim seviyesi üzerinde etkili olan değişkenler lojistik regresyon modeli ile analiz edilmiştir. Bulunan ön sonuçlar göstermektedir ki gelir artışı kentleşmeye neden olurken, cinsiyette eğitim seviyesinin belirleyicileri arasında yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Gelir, Eğitim, Kırsal Alan

¹ Bu çalışma V. Uluslararası Sosyal Bilimler Sempozyumu'nda sunulan bildirinin geliştirilmiş halidir.

1. Giriş

Bireysel ya da ulusal ilerlemelerin gerçekleşmesi için eğitim son derece önemlidir. Eğitimde bireyler açısından en önemli nokta ise eşit imkânlara erişebiliyor olmaktadır. Eğer bir ülkedeki tüm bireyler aynı nitelik ve nicelikteki eğitim imkânlarına eşit derece ulaşabiliyorsa eğitimde fırsat eşitliği sağlanmış demektir. Ülke içerisinde eğitimde eşit olanaklara erişmenin ya da eğitim olanaklarını tüm bireylere eşit ulaştırmanın temel belirleyicisi gelirdir. Gerek kişisel gerekse ulusal gelirin büyüklüğü bu alandaki gelişmeleri doğrudan etkileyecektir.

Eğitim üzerinde etkili olan diğer bir önemli faktör de yaşanan yerdir. Yaşanılan yer bakımından sınıflandırmalar genellikle kırsal alanlar ve kentler olarak yapılmaktadır. Bu ikili sınıflandırmayı temel aldığımız zaman eğitimde fırsat eşitliği açısından da farklılıklar ortaya çıkacaktır. Kırsal alan tanımlaması için genel kabul görmüş tek bir açıklama yoktur. Tarımda sürdürülen yaşam açıklamasından sonra zaman içerisinde ortaya çıkan ve toplumsal gereklere göre oluşturulan birçok yeni tanımlamalar da mevcuttur. Bir takım sosyal ve ekonomik hizmetlere erişim, nüfus ve çevresel faktörlerde kırsalın yeniden tanımlanmasında kullanılmaya başlanmıştır.

Kırsal alanda yaşayan bireyler açısından diğer yaşam alanlarına göre ekonomik ve sosyal alanlarda bir takım farklılıklar bulunmaktadır. Eğitim, gelir, sağlık hizmetlerine erişim gibi temel alanlarda meydana gelen farklılaşmalar ülke içerisinde bireyler arasında refah seviyesi eşitsizlikleri için de gösterge niteliği taşımaktadır.

Bu çalışma, öncelikle kırsal alan kavramının Türkiye’de ve dünyada ne şekilde tanımlandığı ortaya konulmuştur. Sonrasında Türkiye’deki kırsal eğitimin durumu rakamlarla açıklanmıştır. Analiz kısmında ise, kırsal alanda yaşıyor olmak, cinsiyet, medeni durum ve gelir gibi farklı değişkenlerin eğitim üzerindeki etkileri kurulan model ile incelenmiştir. Çalışmada TÜİK TÜİK verileri kullanılarak lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Son olarak elde edilen bulgular yorumlanarak değerlendirme ve önerilerde bulunulmuştur.

2. Türkiye’de ve Dünyada Kırsal Alan Kavramı

Kırsal kavramı ilk zamanlar tarımla geçimini sürdüren ve belli nüfusun altında bulunan yerleşim yerleri olarak ifade edilmekteydi. Ancak yapılan çalışmalar ve bakış açılarındaki farklılıklarla kırsal kavramı üzerinde tam olarak bir birliğe varılamadığı görülmektedir (Kurt, 2003). Kırsalın tanımlamasında zamanla çeşitli değişiklikler yaşanmıştır. Öncelikle ilk zamanlar “tarım”, kırsal yaşamın temel tanımiyken günümüzde istatistiksel verileri kullanarak kırsalın tanımını yapmanın daha uygun olacağı düşünülmektedir (Howley, 1997). Ayrıca insanlara ve hizmetlere erişebilirlik, yerleşim yerinin mekânsal

büyüklüğü, nüfus yoğunluğu, coğrafi dağılımı ve ekonomik faaliyetler gibi kavramlar kırsalın tanımında kullanılmaya başlanmıştır.

Kırsal alan tanımlamaları aslında bir bakıma köy tanımlamasıdır. Geray (1985), bazı sosyolojik kıstaslara göre köy tanımlaması yapmıştır. Köyü, kent yaşamından farklı olarak komşuluk ilişkilerinin sürdüğü, geniş aile yapısının hâkim olduğu ve ekonominin büyük bir kısmının tarıma bağlı olduğu topluluklar olarak tanımlamaktadır.

Kırsal kelimesini tanımlamada iki demografik tanımdan bahsetmektedir; İlki “Nüfusu 2.500 ya da daha az olan yerleşim yerleri”; diğeri “Nüfusu 50.000 olan kentleşmeyi tamamlamış büyükşehir dışındaki tüm alanları kapsayan yerleşim yerleri” dir (Hobbs,1994; DeYoung & Kannapel, 1999). Parsons (1996) kırsalı; “Ekonomik, coğrafi, fiziksel ve sosyal dezavantajlardan etkilenen bireylerin oluşturduğu yerleşim yerleri” olarak betimlemiştir. Burada Temel belirleyici olarak kırsalın dezavantajlar vurgulanmıştır. Webster ve Fisher (2000)’a göre temel belirleyici ise, insanlara ve hizmetlere erişebilirliktir. Yerleşim yerlerindeki nüfusa göre kırsal ya da kentsel ayrımı yapmakta da farklı kriterler kullanıldığı belirlenmektedir.

Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD), kırsal bölgeleri “nüfus yoğunluğunun km² başına 150 kişinin altında olduğu topluluklar” olarak görmekte ve nüfus yoğunluklarına göre üç kategoride bölümlendirmektedir. Nüfusunun %50’den fazlası kırsal bölgelerde yaşayan toplulukları; kırsallığı baskın bölgeler, nüfusunun %15-50’lik kısmı kırsal bölgelerde yaşayan toplulukları; önemli ölçüde kırsal bölgeler, nüfusun %15’den azı kırsal bölgelerde yaşayan toplulukları ise kentselliği baskın bölgeler olarak değerlendirmektedir (Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, 2008: 85).

Kırsal alanın tek bir tanımının olmayışı rakamsal değerlerle ifade etmeyi daha yaygın ve anlaşılır hale getirmiştir. Türkiye’de de dünyadaki diğer ülkeler gibi kırsal alan tanımlaması istatistiksel veriler aracılığıyla yapılmaktadır. (Garan, 2005). 1924 yılında kabul edilen 442 Sayılı Köy Kanunu’na göre kent kır ayrımı şu şekilde yapılmıştır:

“Nüfusu iki binden aşağı yurtlara (köy) ve nüfusu iki bin ile yirmi bin arasında olanlara (kasaba) ve yirmi binden çok nüfusu olanlara (şehir) denir. Nüfusu iki binden aşağı olsa dahi belediye teşkilatı mevcut olan nahiye, kaza ve vilayet merkezleri kasaba itibar olunur. Ve Belediye Kanununa tabidir” (www.mevzuat.gov.tr).

Nüfusu 20.000’den az olan yerler kırsal alan olarak kabul edilse de kırsal alan tanımı; 81 il dışında büyük şehir merkezleri dışında kalan alanları ya da illeri kapsamaktadır. Kırsal alan; iş imkânları, sosyal güvence, eğitim, sağlık başta olmak üzere ekonomik ve sosyal birçok hizmete erişemeyen bireylerin oluşturduğu mekânlardır (DPT, 2000). Cumhuriyetin ilk yıllarındaki kırsal nüfusun payı %76 civarında iken bu oran 1950’lili yıllar ve sonrasında sürekli

olarak azalma eğilimi göstermiştir. Tüm bu azalma eğilime rağmen 1980'li yıllarda nüfusun hala %56'sı kırsal alanlarda yaşamaktaydı. 1985 yılına gelindiği zaman ise yapılan nüfus sayımında kentsel nüfusun kırsal nüfusu aştığı görülmüştür. Bu dönemden sonra kırsal nüfusun azalışı sürekli olarak devam etmiştir. Kırsal nüfustaki azalma karşısında kentsel nüfusta aynı hızda artış göstermiştir. Neticede kırsal nüfus oranı %76'lardan %23'lere gerilemiştir (Yılmaz, 2012).

Tüm bu tanımlar incelendiğinde kırsal bölge gerek ülkemizde gerekse dünyada dezavantajlı olarak görülmekte ve özellikle birçok imkânın sınırlı olduğundan bahsedilmektedir. Kırsal alandaki tarımsal gelirin giderek azalması, tarım topraklarının parçalanmış olması, zamanla tarımda ve hayvancılıkta makine kullanımının artması sonucu iş gücünün azalması, kırsalda tarım dışı istihdam alanlarının yaratılmaya çalışılması, kırsala nispeten kentlerde daha iyi eğitim, sağlık gibi alanların artması kırsal alandan kente göç sebepleri arasındadır.

TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu) verilerine göre günümüzde nüfus açısından yaşam kırsal alanların aleyhindedir. TÜİK verilerine göre 2007 yılında Türkiye'de ki nüfusun % 70,5'i il ve ilçe merkezlerinde yaşarken % 29,52'si kırsal alanda yaşamaktaydı. 2017 yılında nüfusun %92,51'i il ve ilçe merkezlerinde, %7,49'u ise kırsal kesimlerde yaşamaktadır. Nüfusun çok büyük bir kısmı farklı sebeplerden dolayı kırsal alandan kent merkezine göç etmektedir (Tablo 1).

Tablo 1: Türkiye'de Kırsal Nüfus Oranları

Yıl	Toplam nüfus	Nüfus yoğunluğu (kilometrekareye düşen kişi sayısı)	İl ve ilçe merkezleri nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı (%)	Belde ve köyler nüfusunun toplam nüfus içindeki oranı (%)	Yıllık nüfus artış hızı (binde)
2007	70586256	92	70,48	29,52	----
2008	71517100	93	74,96	25,04	13,1
2009	72561312	94	75,53	24,47	14,5
2010	73722988	96	76,26	23,74	15,88
2011	74724269	97	76,8	23,2	13,49
2012	75627384	98	77,28	22,72	12,01
2013	76667864	100	91,35	8,65	13,66
2014	77695904	101	91,75	8,25	13,32
2015	78741053	102	92,1	7,9	13,36
2016	79814871	104	92,3	7,7	13,55
2017	80810525	105	92,51	7,49	12,4

Kaynak: TÜİK,2018

Tablo 2: Dünyadaki Kırsal Nüfusun Dağılımı

Ülke	Bölge Düzeyi ve Tipoloji	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Avustralya	Kentsel bölgeler	69,86	70,04	70,25	70,49	70,75	71	71,2
	Orta bölgeler	10,13	10,13	10,11	10,09	10,06	10,03	10
	Kırsal bölgeler	20,01	19,84	19,64	19,42	19,2	18,97	18,8
Avusturya	Kentsel bölgeler	30,87	31,08	31,28	31,48	31,72	31,89	32,04
	Orta bölgeler	27,58	27,59	27,6	27,62	27,62	27,62	27,62
	Kırsal bölgeler	41,55	41,33	41,12	40,9	40,66	40,49	40,34
Belçika	Kentsel bölgeler	53,14	53,21	53,23	53,26	53,29	53,29	53,31
	Orta bölgeler	38,33	38,27	38,25	38,23	38,2	38,2	38,2
	Kırsal bölgeler	8,53	8,52	8,52	8,51	8,51	8,5	8,49
Kanada	Kentsel bölgeler	56,1	56,28	56,44	56,54	56,64	56,76	56,94
	Orta bölgeler	16,05	16	15,94	15,92	15,91	15,91	15,89
	Kırsal bölgeler	27,86	27,72	27,61	27,54	27,45	27,33	27,17
Şili	Kentsel bölgeler	48,22	48,14	48,06	48,01	47,99	48,08	48,22
	Orta bölgeler	15,68	15,68	15,68	15,68	15,67	15,63	15,53
	Kırsal bölgeler	36,1	36,18	36,25	36,31	36,34	36,29	36,25
Çek Cumhuriyeti	Kentsel bölgeler	24	24,14	24,21	24,43	24,58	24,76	24,95
	Orta bölgeler	54,72	54,59	54,51	54,33	54,19	54,03	53,86
	Kırsal bölgeler	21,29	21,27	21,27	21,24	21,23	21,21	21,19
Danimarka	Kentsel bölgeler	21,95	22,17	22,37	22,53	22,64	22,74	22,85
	Orta bölgeler	48,84	48,79	48,75	48,72	48,7	48,69	48,67
	Kırsal bölgeler	29,21	29,03	28,87	28,74	28,66	28,57	28,48
Estonya	Kentsel bölgeler	42,77	43,02	43,48	43,38	43,91	44,37	44,8
	Orta bölgeler	11,6	11,51	11,36	11,3	11,13	10,94	10,48
	Kırsal bölgeler	45,63	45,47	45,16	45,32	44,96	44,7	44,72
Finlandiya	Kentsel bölgeler	28,68	28,87	29,08	29,3	29,53	29,77	30,03
	Orta bölgeler	30,58	30,54	30,49	30,43	30,37	30,32	30,27
	Kırsal bölgeler	40,74	40,59	40,43	40,27	40,1	39,91	39,69
Almanya	Kentsel bölgeler	42,84	43	43,13	43,24	43,31	43,43	43,49
	Orta bölgeler	41,12	41,05	40,98	40,93	40,93	40,86	40,83
	Kırsal bölgeler	16,04	15,96	15,88	15,83	15,76	15,71	15,68
Yunanistan	Kentsel bölgeler	46,01	45,83	45,64	45,5	45,36	45,33	45,27
	Orta bölgeler	22,33	22,45	22,57	22,67	22,76	22,8	22,86
	Kırsal bölgeler	31,66	31,72	31,78	31,84	31,88	31,87	31,87
Macaristan	Kentsel bölgeler	17,39	17,52	17,66	17,83	17,9	17,89	17,89
	Orta bölgeler	63,37	63,3	63,24	63,14	63,14	63,2	63,3
	Kırsal bölgeler	19,24	19,18	19,1	19,02	18,96	18,91	18,81
İrlanda	Kentsel bölgeler	27,44	27,43	27,69	28,06	28,19	28,17	28,22
	Orta bölgeler	14,47	14,44	14,45	14,49	14,58	14,63	14,66
	Kırsal bölgeler	58,09	58,13	57,86	57,45	57,24	57,2	57,12
İtalya	Kentsel bölgeler	47,4	47,42	47,79	47,84	47,87	47,92	47,95
	Orta bölgeler	42,89	42,88	42,6	42,57	42,56	42,53	42,52
	Kırsal bölgeler	9,72	9,7	9,62	9,59	9,57	9,55	9,53
Japonya	Kentsel bölgeler	56,33	56,48	56,65	56,84	57,03	57,22	57,41
	Orta bölgeler	31,54	31,45	31,36	31,26	31,14	31,04	30,93
	Kırsal bölgeler	12,13	12,06	11,99	11,91	11,83	11,75	11,66

Kaynak: OECD.Stat

Dünya nüfusunun neredeyse yarısı kırsal alanda yaşamaktadır. Bunu yanı sıra kentleşme yönünde büyük bir eğilim de söz konusu olmasına rağmen genel olarak kırsalda yaşanan insan sayısı azımsanmayacak kadar çoktur.

Tablo 3. Dünyadaki Kırsal Nüfusun Dağılımı

Ülke	Bölge Düzeyi ve Tipoloji	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Letonya	Kentsel bölgeler	49,88	50,08	50,48	50,78	51,09	51,61	51,97
	Orta bölgeler	27,61	27,44	27,19	27	26,8	26,49	26,26
	Kırsal bölgeler	22,51	22,47	22,32	22,21	22,11	21,91	21,78
Meksika	Kentsel bölgeler	45,96	45,96	45,95	45,95	45,95	45,95	45,95
	Orta bölgeler	17,4	17,39	17,38	17,37	17,36	17,35	17,33
	Kırsal bölgeler	36,64	36,65	36,66	36,67	36,69	36,7	36,71
Hollanda	Kentsel bölgeler	73,66	73,73	73,81	73,89	73,98	74,05	74,14
	Orta bölgeler	25,7	25,64	25,56	25,48	25,4	25,33	25,25
	Kırsal bölgeler	0,64	0,63	0,63	0,63	0,62	0,62	0,61
Portekiz	Kentsel bölgeler	46,01	46,07	46,13	46,26	46,35	46,51	46,72
	Orta bölgeler	22,12	22,16	22,2	22,22	22,25	22,23	22,19
	Kırsal bölgeler	31,87	31,76	31,67	31,52	31,41	31,26	31,1
Slovak Cumhuriyeti	Kentsel bölgeler	11,22	11,32	11,42	11,53	11,67	11,81	11,96
	Orta bölgeler	51,19	51,11	51,04	50,95	50,86	50,75	50,64
	Kırsal bölgeler	37,59	37,56	37,54	37,52	37,47	37,44	37,4
İspanya	Kentsel bölgeler	62,44	62,51	62,58	62,68	62,83	62,98	63,15
	Orta bölgeler	33,96	33,92	33,88	33,81	33,69	33,58	33,44
	Kırsal bölgeler	3,6	3,57	3,55	3,52	3,48	3,44	3,4
İsveç	Kentsel bölgeler	49,63	49,81	49,98	50,09	50,19	50,24	50,36
	Orta bölgeler	41,12	40,99	40,88	40,8	40,73	40,67	40,59
	Kırsal bölgeler	9,26	9,2	9,14	9,11	9,08	9,09	9,05
İsviçre	Kentsel bölgeler	60,51	60,5	60,53	60,6	60,65	60,71	60,77
	Orta bölgeler	36,18	36,21	36,19	36,15	36,11	36,07	36,03
	Kırsal bölgeler	3,32	3,29	3,28	3,26	3,24	3,21	3,2
Türkiye	Kentsel bölgeler	33,05	33,15	33,32	33,41	33,62	33,58	33,7
	Orta bölgeler	36,36	36,37	36,38	36,42	36,42	36,5	36,48
	Kırsal bölgeler	30,59	30,49	30,3	30,16	29,96	29,92	29,82
İngiltere	Kentsel bölgeler	74,18	74,21	74,24	74,27	74,32	74,34	74,37
	Orta bölgeler	21,79	21,77	21,75	21,74	21,71	21,7	21,68
	Kırsal bölgeler	4,03	4,02	4,01	3,99	3,97	3,96	3,96
Amerika	Kentsel bölgeler	42,14	42,12	42,1	42,06	42,01	41,94	41,86
	Orta bölgeler	20,13	20,15	20,17	20,18	20,19	20,19	20,19
	Kırsal bölgeler	37,73	37,74	37,74	37,77	37,81	37,87	37,94
OECD	Kentsel bölgeler	47,26	47,31	47,38	47,42	47,47	47,51	47,57
	Orta bölgeler	28,29	28,26	28,22	28,18	28,14	28,1	28,01
	Kırsal bölgeler	24,45	24,44	24,41	24,4	24,38	24,39	24,43
Bulgaristan	Kentsel bölgeler	17,7	17,88	18,07	18,28	18,45	18,64	18,8
	Orta bölgeler	68,94	68,82	68,71	68,56	68,45	68,35	68,24
	Kırsal bölgeler	13,37	13,3	13,22	13,16	13,1	13,02	12,96
Hırvatistan	Kentsel bölgeler	18,52	18,63	18,76	18,93	19,12	19,35	19,58
	Orta bölgeler	37,86	37,84	37,82	37,8	37,77	37,71	37,66
	Kırsal bölgeler	43,62	43,53	43,42	43,27	43,11	42,94	42,76

Kaynak: OECD.Stat

Kırsalda yaşayan insanların çoğu endüstrinin gelişmediği, kişi başına düşen milli gelirin düşük olduğu, yoksulluğun ve beslenme eksikliğinin daha yüksek olduğu ülkelerde yaşamaktadır. Bunun yanı sıra birçok ailede de geçimini devam ettirebilmek için çocuklarının yardımına ihtiyaç duymaktadır. (Atchoarena & Gasperini, 2003).

OECD (Ekonomik Kalkınma ve İşbirliği Örgütü)'nin kırsal alanlar için geliştirmiş olduğu tanımlamaya göre kırsal alanlar Tablo 2 ve Tablo 3'te nüfus yoğunluğuna göre kırsallığı baskın bölgeler, orta bölgeler ve kentselliği baskın bölgeler olmak üzere üç gruba sınıflandırılmıştır.

OECD 1988 yılında yayınlanan Kırsal Toplumun Geleceği adlı komisyon belgesinde kırsal alanları tarımla bütünleşmesine göre tanımlamışlardır. Her bölge kırsal kalkınma programını kendi topraklarının ihtiyacına göre planlar ve odak alanları üzerine yoğunlaşır. Tarım, ormancılık ve kırsal alanlarda bilgi alanlarının ve yenilikçiliğin teşvik edilmesi, rekabet gücünün arttırılarak yenilikçi tarım ürünlerinin arttırılması, tarım ve hayvancılıkta risk yönetiminin teşvik edilmesi, tarım ve ormancılıkla ilgili ekosistemin korunması ve geliştirilmesi, kırsal alanlarda sosyal içerme, yoksulluğun azaltılması ve ekonomik kalkınmanın desteklenmesi gibi ortak alanları ele almaktadır (European Commission, 2013). OECD raporları incelendiğinde farklı birçok sebepten dolayı dünyada genel olarak kırsal bölge nüfus yoğunluğunun giderek azaldığı tespit edilmektedir.

Tablo 2 ve Tablo 3'te dünyadaki ülkeler için kırsal nüfusun dağılımı yer almaktadır. Tablolarda yer alan ülkelerin nüfusu "ağırlıklı olarak kentsel bölgeler", "orta bölgeler" ve "kırsal bölgeler" olmak üç farklı şekilde sınıflandırılmıştır. Her iki tabloda bu üçlü sınıflandırmaya uygun verisi temin edilen ülkeler yer almaktadır.

2012-2018 yılları arasında yaklaşık olarak %58'lik bir oran ile kırsal bölgelerde yaşayan nüfusun en fazla olduğu ülkenin İrlanda olduğu görülmektedir. İrlanda'dan sonra ortalama %45'lik kırsal nüfusa sahip Estonya, %43 ile Hırvatistan ve %40 civarında kırsal nüfusa sahip Avusturya gelmektedir. Bu ülkeler 2012-2018 dönemi verilerine göre kırsal alanda yaşayanların oranının en fazla olduğu ilk dört ülkedir (Tablo 2 ve Tablo 3).

Kırsal alanlarda yaşayanların oranının en az olduğu ülkenin nüfusunun sadece %0,63'ünün kırsal bölgelerde yaşayan Hollanda olduğu görülmektedir. Bu yedi yıllık süreçte en az kırsal nüfusa sahip ikinci ülke ise İsviçre'dir. Ortalama %3,5 kırsal nüfus oranı ile İspanya üçüncü sırada ve %4'e yakın bir kırsal nüfus oranıyla İngiltere dördüncü sırada yer almaktadır (Tablo 3).

2012-2018 döneminde nüfusunun neredeyse %75'i kentlerde yaşayan iki ülke İngiltere ve Hollanda'dır. Bu iki ülkeden sonra nüfusunun %70'i kentlerde yaşayan ikinci sıradaki ülke ise Avustralya'dır. İsviçre ve İspanya'nın nüfusunun %60-62 arasındaki bir kısmının kentlerde yaşayan ülkeler olduğu

görülmektedir. Buna karşın kentlerde yaşayan nüfus oranı en az olan ülke %11 ile Slovak Cumhuriyeti'dir. Slovak Cumhuriyeti'nden sonra %17-18 arasındaki kentli nüfus oranlarıyla Macaristan ve Bulgaristan gelmektedir (Tablo 2 ve Tablo 3).

Kırsal nüfus oranları en düşük olan ülkeler ile kent nüfusu en fazla olanlar arasında bir çelişki görülmemektedir. Ancak bu durum kırsal nüfusun azlığı kentlerde yaşayanların çokluğu anlamına da gelmemelidir. Çünkü bireylerin her iki alan dışında üçüncü bir alan olan orta bölgelerde de yaşama olasılığı bulunmaktadır.

3. Türkiye'de Kırsal Eğitim

Eğitim ve öğretim hakkı ve ödevi, Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasası'nda "sosyal ve ekonomik haklar ve ödevler" başlığı altında ele alınmıştır. "Kimse eğitim-öğretim hakkından yoksun bırakılamaz" (mad.42). Yasalar gereği bütün çocukların fırsat ve imkân eşitliği dâhilinde eğitim öğretim alması gerekmektedir. Kırsal alanlarda eğitim-öğretim ihtiyacı köy okulları, nüfusun az olduğu yerlerde taşınmalı ilköğretim uygulaması, yatılı ilköğretim bölge okulu ve pansiyonlu bölge ilköğretim okulları uygulamaları ile karşılanmaktadır. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel yasasının 25. maddesi gereğince nüfusun az ve dağınık olduğu yerlerde, köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan köylerde ilköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar, gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde yatılı ilköğretim bölge okulları kurulmaktadır. Pansiyonlu İlköğretim Okulu, merkezi durumda olan yerleşim birimlerinde öğrencilerin parasız yatılı ve gündüzlü olarak eğitim öğretim görmeleri için açılan ilköğretim kurumları olarak tanımlanmaktadır (www.mevzuat.gov.tr).

Türkiye'deki ilköğretimde yerleşim yerine göre, okul, şube ve öğrenci sayıları Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) tarafından yayınlanan 2017/2018 eğitim öğretim yılına ait örgün eğitim istatistiklerinden elde edilen veriler tablolarda verilmiştir (Tablo 4 ve Tablo 5).

Tablo 4. Yerleşim Yerlerine Göre Okul, Öğretmen ve Derslik Sayıları

Yerleşim Yeri	Ortaokul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı
Şehir	10.199	223.484	99.349
Kırsal	6.82	57.32	57.32
Toplam	19.019	280.804	128.551

Kaynak: (MEB), Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2013/2014

Milli Eğitim Bakanlığının vermiş olduğu Örgün Eğitim İstatistiklerine göre 2013/2014 eğitim öğretim yılından 2017/2018 eğitim öğretim yılına göre kırsal alandaki ortaokul sayısı %57 azalmıştır. Kırsal alandaki öğrenciler gerek taşınmalı gerek yatılı ilköğretim bölge okulları aracılığıyla eğitim öğretim faaliyetlerine devam etmektedir.

Tablo 5. Yerleşim Yerlerine Göre Okul, Öğretmen ve Derslik Sayıları

Yerleşim Yeri	Ortaokul Sayısı	Öğretmen Sayısı	Derslik Sayısı
Şehir	15.812	223.484	317.396
Kırsal	2.933	57.32	22.454
Toplam	18.745	280.804	339.851

Kaynak: (MEB), Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim 2017/2018

4.Kırsal Alanın ve Gelirin Eğitim Seviyesi Üzerindeki Etkisi

4.1. Literatür

Türkiye’de ve uluslararası literatürde kırsal alan ve gelirin eğitim seviyesi üzerindeki etkisini doğrudan araştıran ampirik bir çalışma bulunmamaktadır. O nedenle gelir ve eğitim ilişkisini inceleyen ampirik çalışmalara Tablo 6’da yer verilmiştir.

Tablo 6. Ampirik Literatür

Yazar(lar)	Yöntem	Ülke(ler)	Sonuç
O'Neill D.(1995)	Yatay kesit	Gelişmiş ve Azgelişmiş Ülke Grupları	Eğitim seviyesindeki yakınsama ile birlikte gelişmiş ülkeler arasında gelir dağılımında da yakınsama gözlenmesine rağmen dünya genelinde bir ıraksama söz konusudur.
Park K.H.(1996)	Yatay kesit	56 Ülke	Daha yüksek eğitim seviyesine erişimin işgücü arasındaki gelir dağılımı üzerinde eşitleyici bir etkisi tespit edilmiştir.
Sylwester K.(2000)	Yatay kesit	Afrika, Asya ve Latin Amerika Ülkeleri	Kamu eğitim harcamaları gelecekteki büyüme üzerinde pozitif etki yaparken cari dönem büyümesini ve gelir eşitsizliğini negatif etkiler
Sylwester K.(2002)	Regresyon	50 Ülke	Kamu kesimi eğitim harcamalarının gelir eşitsizliğinin azaltılmasında pozitif katkı sağladığı tespit edilmiştir.
Gregorio J.D. ve Lee J. W.(2002)	Yatay kesit	Afrika, Asya, Latin Amerika ve OECD Ülkeleri	Eğitim düzeyi yükseldikçe gelir eşitsizliğinin daha eşitlikçi duruma geldiği tespit edilmiştir.
Muller A. (2002)	Çoklu Regresyon	ABD ve Kolombiya	Lise eğitiminden yoksun olmakla, gelir eşitsizliği ve gelir seviyesi arasında ilişki tespit edilmiştir.
Glomm, G., ve Ravikumar, B. (2003)	Art Arda Gelen Kuşaklar Modellemesi	17 Ülke	Kamu eğitiminin toplumun tüm kesimleri için aynı olması durumunda uzun vadede gelir dağılımında eşitlik olması mümkün olsa bile kısa vadede eşitsizliğin dengelenemeyeceği saptanmıştır.
Sarı R.(2003)	Genelleştirilmiş Entropy	Bolu ve Düzce	Genel olarak üniversite mezunlarının gelir eşitsizliğine olumlu katkı yaptığı görülürken meslek edindirme kurslarından mezun olanların ise gelir dağılımını bozucu bir etki yaptığı tespit edilmiştir.
Rehme G.(2007)	Eşanlı denklem modellemesi	G7 Ülkeleri	Eğitimin gelir dağılımı ve büyüme üzerinde doğrudan etkili olduğu tespit edilmiştir.

Yazar(lar)	Yöntem	Ülke(ler)	Sonuç
Tomul E.(2007)	Regresyon	Türkiye	Gelir artışının eğitime katılımı artırdığı özellikle de kadınlar açısından pozitif katkı sağladığı tespit edilmiştir.
Ning G.2010)	Regresyon	Çin	Eğitim faktörünün kişisel gelir eşitsizliklerinin sadece küçük bir kısmını açıkladığı tespit edilmiştir.
Palaz vd.,(2013)	Genelleştirilmiş Entropi	Bolu ve Düzce	Gelir dağılımını bozucu en yüksek etki ilkökul düzeyinde iken, bu etkinin, ortaokul ve sekiz yıllık ilköğrenim düzeyi için azaldığı görülür
Çiftçi C. ve Kangallı G.S. (2015)	Kantil Regresyon	Denizli	Annelerin eğitim düzeyinin gelir farklılıkları ile bir ilişkisi tespit edilemezken babanın eğitim düzeyi ile gelir farklılıkları arasında ilişki tespit edilmiştir.

4.2. Yöntem ve Veri Seti

Lojistik regresyon ikili ya da daha fazla değer alan sürekli olmayan verilerin analizinde kullanılmaktadır. İkili değerler alan bu modeller her bir bağımsız değişkenin incelenen olayın meydana gelme ihtimalini nasıl etkilediğinin araştırılması üzerine kurulmuştur vermektedir (Long & Freese, 2006). Çalışmadaki değişkenlerin ikili değerler almasından dolayı analiz için uygun yöntemin lojistik regresyon analizi olduğuna karar verilmiştir.

Lojistik regresyon analizi bağımsız değişkenlerin sayısına göre ve bağımlı değişkenlerin sahip olduğu kategorik değerlere göre farklı isimler almaktadır. Eğer bağımsız değişken tek bir değer alıyorsa tek değişkenli lojistik regresyon analizi söz konusu olacaktır. Ancak bağımsız değişken sayısı birden çok ise tıpkı doğrusal regresyon analizinde olduğu gibi çok değişkenli regresyon uygulanacaktır. Bunlar dışında eğer bağımlı değişken ikili kategorik değer almışsa ise ikili (binominal) lojistik regresyon uygulaması söz konusu iken bağımlı değişken sayısı ikiden fazla olduğunda ise multinominal lojistik regresyon uygulanacaktır (Stephenson, vd., 2008). Çalışmada kullanılan değişkenler tabloda da görüldüğü ikili değerler aldığı ikili değerli lojistik regresyon yöntemi tercih edilmiştir (Tablo 7).

Tablo 7. Çalışmada Kullanılan Değişkenler

Türü	Kodu	Açıklaması
Bağımlı Değişken	egtm	Lise ve üstü ise 1, ortaokul ve altı ise 0 değerini alır.
	yas	15-99 arası değer alır.
	mdn_dur	Evlî ise 1 değilse 0 değerini alır.
	kir_kent	Kentte yaşıyor ise 1, kırsal alanda yaşıyorsa 0 değerini alır
Bağımsız Değişkenler	hane_gelir	Aylık hane geliri asgari ücretten fazla ise 1 değilse 0 değerini alır.
	fert_is	Fert bir işte çalışıyorsa 1 çalışmıyorsa 0
	cinsyet	Erkek ise 1 kadın ise 0 değerini alır.

Çalışmada kırsal alan, gelir, cinsiyet, yaş, medeni durum ve işte çalışıyor olmak değişkenlerinin Türkiye’de bireylerin eğitim seviyesi üzerindeki etkileri TÜİK Zaman Kullanım Araştırması verilerinden faydalanılarak analiz edilmiştir. Eğitim seviyesi lise ve üstü olmak ya da olmamak durumlarının bağımlı değişken olarak seçildiği model lojistik regresyon ile analiz edilmiştir.

4.3. Bulgular

Modellerin PseudoR₂ değerleri 0.35 olarak tespit edilmiştir. Lojistik regresyon modelinin genel anlamlılığını Wald-chi₂ (Ki-Kare) değeri ve olasılık değeri ölçmektedir. Tablo 8’de görüldüğü gibi Wald-chi₂ olasılık değerleri %5 düzeyinde anlamlıdır. Modellerin açıklama gücü ile ilgili olan toplam sınıflandırma tablosu da kullanılmaktadır. Sınıflandırma değeri de %89,12’dir. Lojistik modellerin verilere uyum iyiliği genellikle HosmerLemoshow-chi₂ ve Pearson-chi₂ testleri kullanılmaktadır. Pearson-chi₂ testi sonucunda olasılık değeri 0,12 olduğu tespit edilmiştir (Tablo 8).

Tablo 8. Analiz Sonuçları

egtm	Odds Ratio	Std. Err.	z	P>z
yas	0.435275	0.001406	-257.57	0.00
mdn_dur	0.589024	0.005097	-61.16	0.00
kir_kent	1.885171	0.011134	107.35	0.00
hane_gelir	2.054212	0.012211	121.11	0.00
fert_iş	0.667613	0.005291	-50.98	0.00
cinsiyet	2.06116	0.013561	109.93	0.00
_cons	1.820024	0.010038	108.58	0.00
Observations	773,040			
Pseudo -R ₂	0,35			
Wald chi ₂ - (p)	214931.9	Prob > chi ₂		0.00
ROC	76%			
Correctly Classified		89,12%		

Kurulan modelin lojistik regresyon analizi sonuçları Tablo-8’de yer almaktadır. Modelde yer alan medeni durum, yaş, yaşanılan alan, hane aylık geliri, cinsiyet ve kişinin iş durumu olmak üzere tüm değişkenler %1 düzeyinde istatistiki olarak anlamlıdır. Eğitim seviyesi üzerinde; yaş, medeni durumu ve ferdin iş durumu değişkenlerinin etkisi anlamlı fakat etkisinin yönü negatiftir. Buna karşın han aylık geliri, cinsiyet ve yaşanılan yer değişkenleri istatistiki olarak anlamlı ve etkisi de pozitiftir.

Bireylerin eğitim seviyesinin lise ve üstü olma olasılığını yaşanılan yerin kent olmasının kırsal alana göre yaklaşık 2 kat artırdığı tespit edilmiştir. Hanenin aylık ortalama gelirinin asgari ücretten fazla olmasının daha düşük bir gelir seviyesine göre eğitim seviyesinin lise ve üstü olma olasılığını 2 kat artırdığı da

tespit edilen diğerk bir sonuçtur. Benzer şekilde cinsiyetin erkek olmasının eğitim seviyesinin lise ve üstü olma olasılığını 2 kat artırdığı görülmüştür.

5. Sonuç ve Değerlendirme

Sonuç olarak; bireylerin eğitim seviyesinin lise ve üstü olma olasılığını yaşanan yerin kırsal alan değil de şehir olmasının 2 kat artırdığı görülmüştür. Dolayısıyla eğitim seviyesi ile kırsal alan arasında negatif yönlü bir ilişki söz konusudur. Bu durum kentleşmenin ekonomik ve sosyal sonuçlarının göstergesidir. Ancak eğitimde fırsat eşitliğinin sağlanması açısından kırsal alanlardaki eğitimin seviye ve nitelik bakımından yükseltilmesi bu alanlara yapılacak yatırımların artışına bağlıdır.

Analiz sonucunda elde edilen bulgular literatürde yer alan ve eğitim gelir arasında pozitif ilişki tespit eden çalışmalarla uyumludur ((O'Neill D.(1995), Park K.H.(1996), Sylwester K.(2002), Gregorio J.D. ve Lee J. W.(2002),Muller A. (2002), Sarı R.(2003), Rehme G.(2007), Tomul E.(2007), Palaz vd.,(2013)). Ayrıca elde edilen sonuçlar; gelir ile eğitim arasında küçük ya da sadece uzun dönemli ilişki bulan literatürde yer alan diğerk çalışmalar ile de kısmen uyumludur (Sylwester K.(2000), Glomm, G., ve Ravikumar, B. (2003), Ning G.2010) , Çiftçi C. ve Kangallı G.S. (2015)).

Kırsal alanlara yapılacak olan eğitim yatırımları aynı zamanda sosyal ve ekonomik yaşamı da olumlu etkileyerek bireylerin refah seviyesini yükseltecektir. Kırsal alanlarda sadece eğitim olanakları ile ilgili değil diğerk alanlarda da gelişim desteklenmelidir. Bireylerin eğitimle birlikte birçok sosyal alanda ulaşılabilir imkânlarının artması kentlere olan göçü de azaltıcı etki yapacaktır. Kırsal alanlardan kentlere yönelik göçün en önemli belirleyicilerinden birisi de yoksulluktur. Yoksulluk temel ve basit kriteri de belirli bir refah düzeyini sağlayacak gelire ulaşıp ulaşmamaktadır. Bu durumda kırsal bölgelerde yaşayan bireylerin gelir elde etmelerinin sağlanması önemlidir. Gelir yoksa ise tüketim veya harcama da mümkün olmayacak sadece bireysel anlamda değil kırsal alanlar ekonomik işleyiş bakımından da zayıf olacaktır.

Eğitim seviyesi ile yaşanan bölgenin ilişkisinin önemsiz olması ancak tüm bölgelerin ekonomik ve sosyal olarak eşit imkânlarla sahip olmasına bağlıdır. Ülkemizde son yıllarda eğitim ile ilgili fiziki şartlarda ciddi bir yükseliş söz konusudur. Ancak bunun sadece fiziksel donanıyla kalmayıp nitelikli çıktıya da dönüşmesi gerekmektedir. Ayrıca tüm bu gelişmeler ile birlikte eğitimde cinsiyet eşitliğinin sağlanması gerekmektedir.

Kaynakça

- Atchoarena, D. & Gasperini, L. (2003). Education for Rural Development towards New Policy Responses. *International Institute for Educational Planning (IIEP) UNESCO*. 7-9 rue Eugene-Delacroix, 75116 Paris, France.
- Ciftci, C., & Kangalli, S. G. (2015). *Eğitim ve Gelir*. Ege Academic Review, 15(1).
- DPT (2000). *Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporu*. Ankara. http://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/08_KirsalKalkinma.pdf.
- Geray, C. (1985). *Türkiye'de Köysel Yerleşme Düzeni*. O. Arı (Ed.) Köy Sosyolojisi Okuma Kitabı. Ankara: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Glomm, G. & Ravikumar, B. (2003). Public Education and Income Inequality. *European Journal of Political Economy*, 19(2), 289-300.
- Gregorio, J. D., & Lee, J. W. (2002). Education and Income Inequality: New Evidence From Cross-Country Data. *Review of Income and Wealth*, 48(3), 395-416
- Hobbs, D. (1994). Demographic Trends in Nonmetropolitan America. *Journal of Research in Rural Education*, 10(3), 149-160.
- Howley, C. B. (1997). How to Make Rural Education Research Rural: An Essay at Practical Advice. *Journal of Research in Rural Education*, 131-138.
- Kannapel, P. J., & DeYoung, A. J. (1999). The rural school problem in 1999: A review and critique of the literature. *Journal of Research in Rural Education*, 15(2), 67-79.
- Kurt, H. (2003). *Türkiye'de Köy-Kent Çelişkisi*. Siyasal Kitabevi: Ankara.
- O'Neill, D. (1995). Education and Income Growth: Implications For Cross-Country Inequality. *Journal of Political Economy*. 1289-1301.
- Long, S. J., & Freese, J. (2006). *Regression Models for Categorical Dependent Variables Using Stata*. Stata press.
- MEB (2011). *2010-2011 Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim*. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara
- MEB (2012). *2011-2012 Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim*. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.
- MEB (2018). *2017-2018 Milli Eğitim İstatistikleri Örgün Eğitim*. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı, Ankara.

- Muller, A. (2002). Education, Income Inequality, and Mortality: a Multiple Regression Analysis. *BMJ*, 324(7328), 23.
- Ning, G. (2010). Can Educational Expansion Improve Income Inequality? Evidences from the CHNS 1997 and 2006. *Economic Systems*, 34(4), 397-412.
- Palaz, S., Şenergin, Ö. & Öksüzler, O. (2013). Eğitim Düzeyi Farklılıklarının Gelir Dağılımına Etkisi: Türkiye Örneği. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 8(2).
- Park, K. H. (1996). Educational Expansion and Educational Inequality on Income Distribution. *Economics of Education Review*, 15(1), 51-58.
- Parsons, E. (1996). Expanding the Universe of Education. *Education in rural Australia*, 6(1), 1-81
- Rehme, G. (2007). Education, Economic Growth and Measured Income Inequality. *Economica*, 74(295), 493-514.
- Sarı, R. (2003). Gelir Dağılımında Eğitim Faktörü: Kentsel Bazda Bir Örnek. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 58(2),177-189.
- Stephenson, B., Cook, D., Dixon, P., Duckworth, W., Kaiser, M., Koehler, K., & Meeker, W. (2008) <http://modul.repo.mercubuanayogya.ac.id/modul/files/openjournal/Journal%20Of%20Engineering/GLM.logistic.Rpackage.pdf>. 05.05.2019.
- Sylwester, K. (2000). Income Inequality, Education Expenditures and Growth. *Journal of Development Economics*, 63(2), 379-398.
- Sylwester, K. (2002). Can Education Expenditures Reduce Income Inequality?. *Economics of Education Review*, 21(1), 43-52.
- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı (2008). *Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı (IPARD 2007-2013)*. Ankara: Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı Yayınları.
- Tomul, E. (2007). Türkiye’de Eğitime Katılım Üzerinde Gelirin Etkisi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(22), 122-131.
- Yılmaz, M. (2015). Türkiye’de Kırsal Nüfusun Değişimi ve İllere Göre Dağılımı (1980-2012). *Doğu Coğrafya Dergisi*, 20(33), 161-188.
- <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>, 12.02.2019.
- <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf>, 12.02.2019.
- <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.4.222.pdf>, 12.02.2019.
- http://ec.europa.eu/agriculture/rural-development-2014-2020/index_en.htm, 10.03.2019.
- <http://tuik.gov.tr/Start.do>, 10.03.2019.
- <https://stats.oecd.org/>, 10.03.2019.